

УКРАЇНСЬКА НАУКА ОЧИМА МОЛОДІ

Аксьонова Д. В., Винник Д. С.
здобувачі вищої освіти IV курсу
Науковий керівник – Декусар Г. Г.
старший викладач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Однією з актуальніших проблем у підготовці сучасних студентів стало опанування мови професії. Але, на жаль, зміст поняття «професійна мова» не було детально проаналізовано в лінгвістиці.

Деякі аспекти професійної лінгвістики розглянуто у наукових роботах Т. Винокур [1], Н. Гарбовського [2], М. Кожини [3], О. Сиротініної [4]. Однак в усному мовленні є такі види використання мови, які поки не знайшли адекватного відображення в науці. Перш за все, це різні види професійної, але не наукової мови.

Як писала О. Сиротініна, «якщо професійне спілкування лікарів можна частково віднести до наукового стиля, то спілкування лікарів з хворими до наукового стиля вже аж ніяк не віднесеш. Не кваліфікуєш до нього і, скажімо, професійне спілкування працівників готелів чи бухгалтерії. Разом з тим при всіх відмінностях мовлення різних професійних груп у ньому є і спільне: наближеність до розмовного мовлення (але відсутність схожості з ним і за стилістичними параметрами, і за дією домінанти)» [4, с. 8].

Залишається відкритим питанням про місце професійного мовлення у функціонально-стильовій системі мови. Н. Гарбовський пише, що «усі жанри професійного мовлення, незалежно від того, в мовленні якої професійної групи вони реалізуються, можуть бути зведені в один стилістичний клас, що кваліфікується як професійне мовлення» [2, с. 27].

М. Кожина, аналізуючи спілкування в професійній сфері, робить висновки про те, що цьому спілкуванню притаманний ряд особливостей, які властиві розмовній мові. Але дослідниця, як й інші лінгвісти, аналізує професійне мовлення в неофіційній сфері, хоча основна сфера функціонування даного мовлення (за значенням й об'ємом використання) – це сфера офіційних стосунків [3, с. 30].

Необхідно зауважити, що професійне мовлення це специфічне явище, особливість якого виявляється як на рівні лексики, так і на синтаксичній побудові висловлювань. У той же час, як зазначає О. Сиротініна, це мовлення не може бути зведене до одного стилю і навіть до декількох стилів. Фахове мовлення, є сплавом і конгломератом різних стилів. Це пояснюється тим, що воно реалізується в умовах публічного спілкування, має колективного, але постійно наявного адресата, зумовлює інформаційно-впливову функцію. При

цьому в професійному мовленні різностильові фрагменти не лише чергуються – в ньому є гібридні фрагменти. Що означає специфічне об'єднання складових характеристик різних стилів. Якщо буде встановлена єдина домінанта, що організовує всі характерні риси професійного мовлення, то необхідно буде виокремлювати особливий функціональний стиль.

Професійний діалог має важливе значення, оскільки на його основі базується більшість усних жанрів. У своєму дослідженні Т. Винокур вказує на функціональні варіанти мовленнєвої поведінки, що обумовлюються комунікативними відносинами тих, хто говорить, і тих, хто слухає. Дослідниця виділяє два основних види мовленнєвої поведінки: інформативна та фактична. «Інформативна і фактична інтенції, що зумовлюють мовленнєву поведінку, співіснують у комунікативній нормі соціуму в переважній більшості побутових жанрів (як у малих, характерних для неофіційної, побутової мови, так і в тематично-ситуативних блоках стандартизованого офіційного побуту» [1, с. 75]. Фактичне мовлення насамперед обмежене сферою розмовного спілкування. Професійне ж мовлення, на думку Т. Винокур, являє собою варіант мовленнєвої поведінки.

Саме з позиції мовленнєвої поведінки Т. Винокур порівнює усне і писемне професійне мовлення. Аналізуючи усне ділове мовлення, вона зазначає, що в професійному усному мовленні поєднуються дві тенденції: тяжіння до усного соціального стереотипу мовлення («розмовляю, як заведено розмовляти на цю тему з цією метою») і, навпаки, прагнення подолати це обмеження («не так, як заведено, а по-своєму») [1, с. 80]. Отже, професійне усне мовлення поєднує різні стильові елементи.

При цьому слід зауважити, що усне професійне мовлення не є єдиним, а залежить від ситуації і завдань спілкування, перш за все підготовленості та непідготовленості, офіційності та неофіційності. Чим ґрунтовніше підготовлена промова, що проголошується в офіційних обставинах, тим ближче вона до кодифікованої літературної мови; непідготовлена промова в неофіційних обставинах має більше елементів і синтаксичних конструкцій, характерних для розмовного мовлення.

У формально-граматичному аспекті схожість із розмовним мовленням проявляється у використанні спонтанних часток, неповних словосполучень, еліптичних речень, великої кількості безсполучникових речень, незавершених конструкцій, неповних речень.

Важливим для професійного спілкування є комплекс таких основних параметрів усної комунікації, як: офіційність спілкування, стійкість теми, стандартність оточення і типовість ситуацій, певний рівень професійної компетентності хоча б одного з учасників комунікативного процесу.

Відмінність професійного діалогу від звичайної розмови чітко проявляється на комунікативному рівні. У той час як у структурі професійного діалогу домінує ідентифікуючий тип питань, у розмовному мовленні в якості домінуючого виступає верифікуючий.

Специфіка професійного мовлення виявляється на різних рівнях у формально-граматичному аспекті. Велика кількість термінів, використання

іменників, прикметників, перевага іменникових словосполучень над дієслівними, ускладнення структури речень рядами однорідних членів речень – ці риси відрізняють професійне мовлення від звичайної розмови.

Професійне мовлення має характерні особливості, залежно від усного й писемного функціонування, що позначаються на лексичному складі, на рівні морфології, побудови синтаксичних одиниць, текстовій організації.

Основу лексики усного ділового мовлення складає нейтральна, стилістично немаркована лексика, на відміну від письмового, де виявлено значну кількість термінів.

Розмовна лексика функціонує в усному діловому мовленні в якості експресивних засобів, інтимізує спілкування, робить його більш довірливим, використовується як засіб впливу на співрозмовника. У письмовій професійній мові розмовна лексика та вияви експресії є недоречними і сприймаються як стилістичні помилки.

Таким чином, професійне мовлення має генетичну спорідненість з розмовним стилем, адже воно покликане для спілкування. Проте воно має низку істотних відмінностей. Професійне мовлення являє собою різні типи гібридних утворень, де поєднуються неоднорідні ознаки кодифікованої літературної мови з імпровізованими висловлюваннями та побутовими виразами – і це створює новий вид спілкування.

Бібліографічні посилання:

1. Винокур Т.Г. Говорящий и слушающий. – М.: Наука, 1993. – 172 с.
2. Гарбовский Н.К. Профессиональная речь (функционально-стилистический аспект) // Функциональные системы языковой речи. – М.: Просвещение, 1988. – 387 с.
3. Кожина М.Н. Стилистика русского языка. – М.: Просвещение, 1983. – 223 с.
4. Сиротинина О.Б. Русская разговорная речь. – М.: Наука, 1983. – 286 с.

Алексієнко О. В.

здобувач вищої освіти І курсу

Наукові керівники:

Алексєєнко І. В.

доктор політичних наук, проф.,

Долгорученко К. О.

старший викладач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПОЛІТИЧНА РИТОРИКА В СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У даній статті розглядаються поняття «безпека», «національна безпека», концепції та види національної безпеки крізь призму викликів та загроз глобалізації.